

# Aktiivinen yleisö keskiöön digiajan yleisötutkimuksessa

SONIA LIVINGSTONEN HAASTATTELU

Sonia Livingstone on sosiaalipsykologian professori median ja viestinnän laitoksella Lontoon yliopistossa, London School of Economicsissa. Hän on toiminut vierailevana professorina useissa yliopistoissa, myös Pohjoismaissa, ja on mukana useiden tieteellisten lehtien toimitusneuvostoissa (kuten *New Media and Society*, *The Communication Review*, *Journal of Communication*, *Journal of Broadcasting and Electronic Media* ja *The European Journal of Communication*).

Professori Sonia Livingstonen tutkimuskohteena ovat olleet erilaiset mediayleisöt, ja vuosituhaten vaihteen tuntumasta lähtien erityisesti lapset, nuoret ja Internet osana laajempia kysymyksiä digitaalisen median ja tietoverkon käytöstä ja aktiivisesta osallistumisesta yhteiskunnassa. Viime aikoina hän on keskittynyt myös medialukutaidon määrittelyyn sekä sen edistämiseen. Livingstonen viimeisimpiä projekteja ovat olleet Children Go Online- ja Families and the Internet -tutkimushankkeet. Hän on omalta osaltaan työskennellyt sen eteen, että yleisötutkimus ja tutkimus nuorimmista sukupolvista yleisöinä ovat nyt varteenotettavia teemoja.

Lasten ja nuorten lisäksi Livingstone on tutkinut saippuaoopperan reseptiä (mm. teoksessa *Making Sense of Television 1998*), talkshow'ta ja yleisön roolia medioituneessa julkisessa tilassa (teoksessa *Talk on Television 1994*), kuluttamisen merkitystä arkielämässä (teos *Mass Consumption and Personal Identity 1992*) ja rikosmediaa. Hän on julkaissut vuodesta 1992 lähtien useita teoksia ja kymmeniä artikkeleita, ja viimeisin teos *Audiences and Publics: When Cultural Engagement Matters for the Public Sphere* on tullut painosta elokuussa 2005.

Sonia Livingstone on myös Internet Watch Foundationin varapuheenjohtaja ja hallituksen jäsen. Tämän muiden muassa tutkijoista ja hallinnon edustajista muodostuvan yhteistyöorganisaation tarkoituksena on vähentää tietoverkossa liikuvaa laitonta sisältöä, erityisesti lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia kuvia, esimerkiksi verkkosivun avulla tapahtuvalla tiedotuksella. Osana Children Go Online -tutkimusprojektia Sonia Livingstone selvitti tätä teemaa lasten ja nuorten näkökulmasta, mutta sen lisäksi hän keskittyi myös lasten ja nuorten digitaalisen eriarvoistumisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen kysymyksiin.

– Tällä hetkellä työstän useita teemoja eteenpäin: muun muassa osallistumista verkossa, käyttäjien eriarvoisuuden kysymyksiä, Internetin käytön riskejä ja positiivisia seurauksia nuorten verkostoitumiselle, joita uusimmassa kirjassanikin käsitellään.



Erityisesti minua kiinnostaa juuri nyt kriittisen verkkolukutaidon idea, jonka ulotan kriittisen tv-tulkinnan yleisötutkimuksesta Internetin käyttäjiin. Yleisöillä on nyt todellakin mahdollisuus omalta osaltaan vaikuttaa viestintään, kun he voivat rakentaa itse sisältöjä ja ilmaista luovuuttaan hyvässä ja pahassa.

Sonia Livingstone (2004a, 77–83) mielestä juuri digitaalinen mediaympäristö haastaa yleisötutkijan siirtymään mediatekstien tulkinnan tarkastelusta myös aktiivista yleisöä etsimään. Aktiivisen yleisön teoretisoinnit ovatkin muovautumassa marginaalisuudesta valtaväyläksi median käytön tarkasteluissa. Hänen mukaansa aikaisemmat argumentit, jotka ovat osoittaneet yleisöt näkyviksi, kiinnostaviksi ja merkityksellisiksi, tulisi kerrata ja muokata tähän uuteen aikaan. Yleisötutkimuksen avaintermejä digitaalisella aikakaudellakin ovat vaihtoehto, valinta, maku, fanius, intertekstuaalisuus ja vuorovaikutteisuus: tekstejä edelleen tulkitaan, mutta nyt teknologiaa myös käytetään.

Sonia Livingstone (2004b, 4–12) ehdottaa myös yleisö- ja reseptio-termien hylkäämistä, ja hän perustelee ehdotuksen uusien käsitteiden tarpeella kuten tapahtui myös tuolloin, kun merkittäväksi painetun median rinnalle tuli audiovisuaalinen media. Tuolloin lukeminen ja lukutaito vaihtuivat yleisön vastaanottoon ja tulkintaan. Nyt ihmiset ovat tekemisissä monimediaisen digitaalisen ympäristön kanssa, ja kun tietoteknologian oletetaan muokkaavan tietämystä ja kulttuuria, voidaan sanoa koko lukutaito-käsitteen määrittelyn olevan vasta alussa. Media-lukutaitoa on määritelty pitkälti käyttäjä- ja taitolähtöisesti, mutta määrittely tulisi jatkossa kiinnittää entistä enemmän myös mediaan eli käyttäjän ja teknologian väliseen vuorovaikutukseen ja valtakysymyksiin.

### **Millaista tietoa ja ymmärrystä kansalaisten osallistumisesta ja mediasta tutkimusprojektisi ovat tarjonneet?**

– Minulle kaikkein tärkeintä on ollut ymmärrys siitä, että nuoret ovat halukkaita osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin, vaikka toisin on väitetty. Omat tutkimukseni osoittavat, että nuoret ottavat kyllä ensi askeleita Internetin käyttäjinä suhteessa poliittiseen vaikuttamiseen, mutta pian he turhautuvat ja jättävät asian silleen. Miksi? Ensiksikin, heille suunnatut verkkosivut ovat useimmiten tylsiä sen ainoan kiinnostavan aloitussivun jälkeen. Toiseksi, koska poliitikot eivät vastaa nuorten kysymyksiin tai aloitteisiin nuorille rakentuu kokemus siitä, ettei heitä kuunnella. Kolmas seikka on kaveripiirin kiinnostusta vähentävä merkitys, jos muut eivät innostu kansalaisvaikuttamisesta.

### **Mitkä näkökulmat mielestäsi ovat juuri nyt ajankohtaisia mediatutkimuksessa kansalaisvaikuttamisen saralla?**

– Olisi tärkeää lisätä tutkimusta siitä, milloin ja miten nuoret sitoutuvat osallistumaan – esimerkiksi kuten Peter Dahlgren on tehnyt hiljattain Lundin yliopistossa. Tarvittaisiin myös arvioivaa ja vertailevaa tutkimusta verkkosivustoista, joita nuoret käyttävät ja eivät käytä. Näin voisimme osoittaa, mikä toimii ja mikä ei. Uskon myös, että kiinnostavimmat sivustot on tuotettu yhdessä nuorten kanssa tai ne ovat nuorten omaa tuotantoa: sisältönä on muun muassa heidän omia kertomuksia ja kokemuksia, ja lisäksi sivuilla toimii vuorovaikutus nuorten sekä aikuisten kansalais- ja poliittisten toimijoiden kanssa.

– Myös kansainvälisesti vertaileva tutkimus olisi arvokasta. Tiedän useampia meneillään olevia projekteja eri maissa ja toivon voivani ainakin verrata brittitutkimukseni tuloksia niihin tulevaisuudessa.

– Olen myös erittäin kiinnostunut sukupolvikokemuksista, vaikka se vanhin data useimmiten puuttuukin. Kirjassani *Young People and New Media (2002)* vertasin nykyajan nuorten mediarikasta ympäristöä sukupolveen, jolle televisio oli uusi kokemus. Tämä projekti tuotti puolen vuosisadan ajalta aineistoa ja paljon ajatuksia lapsuuden sosiaalisen historian paikantamisesta.

### **Ehdotat teksteissäsi traditionaalisia instituutioita kuten koulua tukemaan nuorten osallistumista.**

– Britanniassa olemme hiljattain saaneet kouluun (secondary school) kansalaiskasvatuksen ja meillä on myös jonkinlainen mediakasvatuksen opetussuunnitelma. Nämä teemat saavat taistella oppiaineiden ja resurssivaatimusten puristuksessa, joten uudet aihealueet eivät ole osoittaneet vaikuttavuuttaan odotusten mukaisesti. Koulu on kuitenkin silti paikka, jossa kaikille voidaan taata yhdenvertainen media- ja yhteiskunnallinen opetus ihan kuten muillakin aloilla. Ja tällä tarkoitan sitä, että mikäli esimerkiksi mediakasvatus jätetään yksin vapaa-ajan toimintojen ja kodin vastuulle, niin luultavasti keskiluokkaisten vanhempien lapset hyödyntäisivät näitä mahdollisuuksia suhteettomasti muihin lapsiin ja nuoriin nähden.

### **Olet kirjoittanut paljon medialukutaidosta. Kuinka pitkä poliittinen prosessi Britanniassa oli saada medialukutaito kansalaisoikeutena viestintälakiin?**

– Yllättävää kyllä se kirjattiin vain vuoden mittaisen neuvottelun ja harkinnan jälkeen vuoden 2003 Viestintälakiin (Communications Act). Tuskin mediakasvattajien tai mediatutkijoiden lobbauksella oli tulosta, vaan pelkänpä, että alan teollisuuden sana painoi. Kun oletettavasti lisääntyvän medialukutaidon opetuksen myötä yhä useampi kykenee mediatekstien suhteen kriittiseen valintaan ja arviointiin, niin teollisuutta ei tarvitse säädellä nykyistä enempää. Nyt kun medialukutaito on laissa, on hyvä mahdollisuus määritellä käsitettä kansalaisuuden, kriittisyyden ja luovuuden näkökulmista. Mediakasvatuksen saralla ei paljon ole vielä tapahtunut, mutta keskustelu on käynnissä.

### **Mitä arvioit, onko nykyinen yhteiskunta valmis nuorten todelliseen osallistumiseen?**

– Oman näkemykseni mukaan ei ole. Aikuisten yhteiskunta on ambivalentti nuoriin nähden, ja aikuiset haluavat kontrolloida heitä. Nuorille ei näyttäisi olevan todellista roolia yhteiskunnassa ennen koulutusputken päättymistä, ainakaan ennen kahtakymmentä ikävuotta. Tämä on pulmallista ja asia kaipaasi muutosta.

## **Kirjallisuus**

Livingstone, Sonia (2004a)

The Challenge of Changing Audiences: Or, What is the Audience Researcher to do in the Age of the Internet? *European Journal of Communication*. Vol 19(1): 75-86.

Livingstone, Sonia (2004b)

Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication technologies. *The Communication Review* 7: 3-14.

Lisätietoa:

<http://www.lse.ac.uk/collections/media@lse/whosWho/soniaLivingstone.htm>